

Лекція № 23

Тема: **Методика роботи над учнівськими творами в початковій школі.**

Мета: висвітлити теоретичний матеріал про поняття «твір» в початковій школі; ознайомити з науковою літературою та лексикографічними джерелами щодо теми; розкрити методику роботи над учнівським твором; навчити перевіряти та оцінювати твори; розвивати мовний та методичний потенціал студентів.

Ключові поняття: твір, типи текстів, структура тексту, учнівські твори, етапи роботи над твором.

Методи: словесні, інтерактивні методи навчання (метод проектів, «асоціативний куш»).

План

1. Місце творів у системі роботи з розвитку зв'язного мовлення. Вимоги до них.
2. Класифікація учнівських творів.
3. Основні етапи роботи над учнівським твором.
4. Особливості підготовчої роботи до складання творів різних видів.
5. Критерії й норми оцінювання учнівських творів.

Література:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручн. – К.: Академія, 2004. – 200с.
2. Варзацька Л.О. Розвиток сприймання, уяви, мислення - основа словесної творчості. - ж-л «Початкова школа», №2, 1995.
3. Вашуленко М.С., Дмитренко Я.І. Нетрадиційні уроки мовлення та мислення молодших школярів, -ж-л «Початкова школа», №11,2003.
4. Головка І. Системність у роботі над текстами — міркуваннями. — ж-л «Початкова школа», №2, 1998.
5. Квітко Г.М. Збагачення творчої уяви, опорних знань у мовленні школярів. - ж-л «Початкова школа», №2,1991
6. Кругла Н. Урок розвитку зв'язного мовлення. - ж-л «Початкова школа», № 4, 1997.
7. Машталер О. Художні описи та оповідання школярів. - ж-л «Початкова школа», № 4, 1998. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи: метод. рекомендації. - К.: Поч. школа, 2002.

1. Місце творів у системі роботи з розвитку зв'язного мовлення. Вимоги до них.

Психолого-педагогічні дослідження дозволяють стверджувати, що до 6-7 років у дитини вже сформована готовність зв'язно говорити на задану тему, але без належної системної роботи вона не оволодіє мовою як плануючою, пізнавальною функцією. Починаючи з **першого класу**, учні здатні розуміти *текст, бачити і визначати його ознаки, правила побудови, поєднувати частини*. Тому, формуючи систему роботи з розвитку зв'язного мовлення, зокрема, **роботу з твором**, педагог повинен враховувати набутий життєвий досвід школяра.

Твір – це вираження в мовній формі вражень, почуттів, думок, відображення потреб, рівня культури особистості, вправа у самостійному зв'язному висловленні думок на запропоновану чи самостійно обрану тему в писемній формі. **Учнівський твір** – найважливіший вид роботи з розвитку зв'язного мовлення, йому у певній мірі підпорядковані всі інші мовленнєві вправи: *перекази, вільні диктанти, творчі диктанти тощо.*

Необхідність **систематичної роботи над твором** є важливою умовою навчання, оскільки **школярі вчать**ся:

- розуміти тему та знаходити свою власну, визначати її зміст і обсяг,
- дотримуватися їх на всіх етапах підготовки й оформлення;
- критично оцінювати матеріал, тему в цілому, висловлювати своє ставлення до зображуваного; передавати в тексті твору власну позицію;
- накопичувати матеріал, спостерігати, виділяти із свого досвіду головне;
- осмислювати факти, описувати, передавати свої знання, почуття, наміри;
- розміщувати матеріал у необхідній послідовності, скласти план і дотримуватися його в конструюванні зв'язного тексту;
- добирати найвлучніші лексичні засоби, будувати синтаксичні конструкції і зв'язний текст; орфографічно та каліграфічно правильно записувати текст, розставляючи розділові знаки, дотримуватися абзаців;
- перевіряти свій твір, виявляти помилки у мовленні інших учнів; удосконалювати написане.

Шкільні твори займають особливе місце в процесі вивчення мовного курсу, адже їм підпорядковані всі мовні завдання і мовленнєві вправи, над якими працюють учні на уроках мови. Під час побудови усних і письмових творів школярі усвідомлюють вимоги орфоєпії, культури мовлення, значення вивчених граматичних і орфографічних правил. Тільки в творах письмо сприймається учнями не як навчальна вправа, а як засіб правильного оформлення власних думок, виражених у письмовій формі.

Складання творів вимагає від учнів високої активності, самостійності, вміння керувати своєю інтелектуальною діяльністю.

2. Класифікація учнівських творів.

У методичній літературі існує кілька класифікацій учнівських творів. Зокрема, М.Р. Львов пропонує наступну **класифікацію**.

1. За джерелом добору матеріалу: пережите, побачене, почуте самими учнями; на матеріалі праці, екскурсії, спостережень, походів, ігор; на книжному матеріалі; за картинами, фільмами; змішаний матеріал.

2. За способом виконання — усні і письмові.

3. За ступенем самостійності — колективні, напівсамостійні, самостійні.

4. За типами мовлення — твір-розповідь, твір-опис, твір □ роздум.

5. За стилем мовлення — твори художнього (*оповідання про ту чи іншу подію, опис природи*), офіційно-ділового, публіцистичного стилів (*записи за спостереженнями, плани-пояснення, ділові описи*).

Отже, у педагогічній діяльності вчитель може використовувати розмаїття різновидів письмових робіт. Педагог повинен глибоко і чітко усвідомити навчальні завдання мовної освіти, спрямовані на формування умінь школярів складати твори різного характеру.

3. Основні етапи роботи над учнівським твором

У процесі роботи над твором школярі проходять шлях **від колективних робіт до самотійних**.

У 1 класі, в період навчання грамоти, діти беруть участь у бесідах, створюють невеликі усні розповіді, описи. Розвиток писемного мовлення полягає в записуванні окремих слів із цих бесід, розповідей і описів, а також окремих речень, невеликих фрагментів тексту.

У 2 класі проводиться переважно колективна підготовка тексту, призначеного для записування. Елементи індивідуальної творчості проявляються в усних розповідях у вигляді висловлення своїх почуттів, повідомлень про себе, свої вчинки.

Учні **3 класу** вчаться працювати над твором *самотійно*. Для побудови усних і письмових зв'язних висловлень їм частіше пропонуються індивідуальні теми, наприклад: «Мій чотирилапий друг», «Найцікавіший день канікул» тощо. А під час роботи над темами, призначеними для всього класу, поступово зменшується колективна підготовча робота, яка проводиться безпосередньо перед записом твору.

У 4 класі кількість індивідуальних тем зростає. Крім того, учням варто пропонувати вибирати тему твору самотійно або із запропонованого учителем переліку. Діти люблять живі дії, їм доступніша розповідь як жанр.

У початкових класах розповідь у творах, як правило, переважає, а опис відіграє допоміжну роль. Однак роль опису й елементів міркування з роками навчання має зростати. Дуже важливо, щоб написання творів захоплювало учнів, демонструвало їм величезні можливості мови і необхідність ретельно її вивчати заради вираження власних думок і почуттів.

Виховний ефект творів залежить від вибору теми, від рівня самотійності того, хто пише, від того, наскільки його твір «пишеться серцем, а не ручкою». Написання творів допомагає дітям глибше усвідомити свої почуття, привчає до послідовного мислення, підвищує самоповагу, розвиває інтерес до літературної творчості.

Дуже добре, коли підготовка до письмового **твору** розпочинається за кілька днів до його написання. Вона може проводитися на різних уроках, а також у позаурочний час. Важливо, щоб школярі мали змогу кілька разів повернутися до теми майбутнього твору.

Структура уроку, присвяченого написанню твору, залежить від виду твору та рівня підготовки учнів. Наприклад, під час написання **твору за картиною** на уроці відводиться час на її розглядання і

бесіду за змістом; твір про побачене під час екскурсії вимагає бесіди, яка відтворює в пам'яті учнів здобуті під час екскурсії відомості; перед твором про тривалі спостереження за природою діти самостійно аналізують календарі погоди і природи, узагальнюють зроблені власні записи.

Однак, незалежно від виду твору, завжди чітко виділяються **три етапи роботи над ним**:

1. накопичення матеріалу (спостереження, екскурсії, походи, прогулянки, розглядання картин, читання художніх творів, перегляд мультфільмів, фільмів тощо);
2. відбір і розташування матеріалу (обговорення, визначення головного, складання плану); 3. словесне, мовленнєве оформлення, тобто складання самого тексту, його запис, удосконалення, самоперевірка. Перший і другий етапи можуть виходити за межі уроку. Так, накопичення матеріалу для твору за екскурсією, за спостереженнями здійснюється задовго до письма. На уроці ж матеріал відновлюється в пам'яті школярів, систематизується й оформляється.

Пристаючи до роботи над **текстами-описами**, слід провести спостереження над загадками-описами. Адже в народних загадках предмет не називається, а даються лише його характерні ознаки, за якими можна відгадати, про кого або про що йдеться. На прикладі загадок легко й цікаво навчити учнів влучності і відбору мовного матеріалу.

Програмою початкових класів передбачено складання **текстів з елементами міркувань**. Розпочинаючи роботу над текстами-міркуваннями, необхідно наголосити на принципових відмінностях його від розповіді та опису. Діти повинні зрозуміти, що змістом розповіді та опису є оточуюча нас дійсність, а міркування - зв'язки між предметами чи явищами, які встановлює людина. Під час організації роботи над твором-міркуванням, усним чи письмовим, слід ретельно стежити за тим, щоб учні:

- 1) не підмінювали міркування іншим типом зв'язного викладу;
- 2) підпорядковували головну думку (тезу) темі висловлювання;
- 3) добирали переконливі докази;
- 4) робили обґрунтовані висновки;
- 5) будували тексти композиційно закінченими й логічно стрункими;
- 6) дбали про мовну виразність.

У початкових класах поширеними є **твори за картинами**, які поділяються на три основних види:

1. твори-розповіді за серією малюнків або за картинним планом;
2. твори-розповіді за однією картиною, де картина дає поштовх уяві, відображаючи лише один момент сюжету;
3. опис картини.

Твори (усні та письмові) за серією малюнків проводяться в 2-3 класах та інколи в 4 класі. Серія з 2-5 малюнків полегшує складання плану, сюжету. Тому в 2 класі навчати дітей плану, композиції і сюжету твору найзручніше саме за серією малюнків. Діти, спрямовані запитаннями вчителя, складають до кожного малюнка по 1-3 речення, добирають заголовок до розповіді.

Опис картини - найскладніша форма твору. Він проводиться в 4 класі, початкових класах учні описують картину за запитаннями, виявляючи, по-перше, тему картини (що на ній зображено); по-друге, її композицію, передній план, задній план, розташування предметів; по-третє, дійових осіб, дії, події, якщо вони відбуваються; і нарешті, головну думку, «настрій» картини.

Робота над твором-загадкою охоплює такі етапи.

1. Відгадування і спостереження за будовою загадки, її специфікою.
2. Спостереження й аналіз побудови загадки: зовнішній вигляд предмета, його властивості тощо; звернути увагу на образність загадки.
3. Створення власної загадки (спочатку колективно, потім самостійно). Школярі запишуть той варіант загадки, який їм найбільше сподобався.

На уроках, які передують твору, добирається лексика для нього, можуть бути створені фрагменти тексту. Іноді заздалегідь складається план. Тому урок, на якому пишеться твір, у більшості випадків має розглядатися як підсумок роботи, проведеної попередньо.

4. Особливості підготовчої роботи до складання творів різних видів.

Побудова уроків, на яких учні вчаться писати твори, залежить від *проведеної підготовчої роботи*. Однак **основними етапами таких уроків** є:

1. повідомлення (чи уточнення) теми і завдань майбутнього твору та обговорення їх з учнями. Тема твору добирається з урахуванням інтересів і вікових особливостей школярів. Учні початкових класів із задоволенням розповідають і пишуть про цікаві події оточуючої дійсності, свої заняття, захоплення, мрії, про своїх друзів, рідних, домашніх тварин тощо. Тема учнівського твору не повинна бути широкою, щоб уникнути звичайного переліку цілого ряду дій, фактів, занять, що перетворює твір у сухий звіт. Необхідно націлювати школярів на те, що розповідати чи писати треба про якийсь один, але найцікавіший випадок, факт, пригоду, подію;
2. бесіда з метою впорядкування матеріалу, якщо він накопичений заздалегідь під час спостережень, чи для його накопичення (наприклад, розглядання картин). Зміст матеріалу для написання твору й обсяг часу, відведений на його збирання, залежить від виду твору. Так, підготовка до письмового твору на основі спостережень за природою може тривати 5-10 днів. Упродовж цього часу учні ведуть календар погоди, читають віршові й прозові тексти на відповідну тему, добирають словник, виражальні засоби мови, будують з ними речення, складають твори-мініатюри на цю тему. Підготовчою роботою до твору за картиною може бути екскурсія, бесіда за змістом картини, розповідь учителя про художника, мотиви й умови створення полотна, добір словникового матеріалу до твору тощо;
3. складання плану чи його уточнення, якщо він був складений раніше. Увесь зібраний учнями матеріал не може вміститися в одному творі, тому вчитель має допомогти дітям вибрати найпотрібніші факти, деталі й розташувати їх у певній послідовності, тобто скласти план твору. У початкових класах *складається простий план* з розповідних, питальних чи називних речень. Для перших навчальних

творів доцільно іноді пропонувати готовий план. Важливо зазначити, що план при написанні твору не повинен бути самоціллю. Якщо учень може успішно побудувати твір без плану, не слід вимагати від нього обов'язково це робити;

4. мовна підготовка тексту: запис необхідних слів, їх орфографічний коментар тощо; складання окремих речень, частин тексту. Щоб полегшити учням складання твору доцільно подати на дошці словник до певної теми, який охоплює влучні слова і вислови, виражальні засоби мови (порівняння, епітети, метафори, синоніми, сталі вирази тощо). З метою запобігання орфографічним помилкам перед написанням твору доцільно повторити правопис слів, які учні потенційно можуть використати у своїй творчій роботі, і записати їх на дошці;

5. запис твору учнями, спостереження вчителя за роботою учнів, надання індивідуальної допомоги. Під час написання творів слід уникати колективної роботи. Кожний учень повинен навчитися висловлювати свою думку самостійно, по-своєму, саме тим і цінні учнівські твори;

6. самоперевірка, вдосконалення тексту, виправлення виявлених недоліків та помилок. Учнів слід привчати перечитувати власні твори, знаходити в них недоліки, помилки і правильно їх виправляти. За самостійно виправлені помилки в творі не слід знижувати оцінку;

7. зачитування одного-двох кращих творів. Після перевірки необхідно не тільки назвати кращі роботи, а й зачитати окремі з них уголос. Такий прийом є не тільки навчальним, а й стимулюючим, бо кожному приємно, щоб його твір був прочитаний як найкращий у класі.

Дотримання зазначених етапів роботи є важливою передумовою самостійного й успішного написання учнями власних творів.

Передумови та умови розвитку творчої мовленнєвої самостійності учнів

I. Створення емоційного фону до написання твору В.О. Сухомлинський в одному з розділів книги "Серце віддаю дітям" писав: "Спостерігаючи протягом багатьох років 130 розумову працю учнів початкових класів, я переконався, що в періоди великого емоційного піднесення думка дитини стає особливо ясною... Думка учня початкових класів невід'ємна від почуттів і переживань. Емоційна насиченість процесу навчання, особливо сприймання навколишнього світу, — вимога, що висувається законами розвитку дитячого мислення". .

Емоційно-образна підготовка учня до написання твору є одним із головних завдань кожного вчителя:

1. добір обладнання, яке ілюструє тему: репродукції картин, малюнки дітей, зразки народних промислів. Це допоможе формувати естетичні почуття, образні уявлення, подив, захоплення.
2. спілкування з природою - екскурсії до лісу, у парк, в поле допомагають дітям спів ставити почуте і побачене, створити нові образи,заповнити їх яскравими деталями.
3. слухання музики, що допоможе створити в уяві певні фантазії, образи, сюжети, думки. Тому до кожної теми твору необхідно підбирати конкретний музичний супровід. Це можуть бути класичні твори, українські народні пісні, дитячі пісеньки, звуки, що імітують спів птахів, голоси

лісу, шум моря тощо, поєднувати зі звучанням віршів, розповіддю педагога. Використовуються тематичні музичні фізкультхвилинки, під час яких вчитель і учні можуть рухатись і співати.

4. унаочнення, яке має бути чітко продумане, щоб воно не заважало, не розсіювало увагу дитини, а створювало гармонію із самим уроком, підкреслювало його тему.

II. Збирання фактичного матеріалу

Написати твір, вдало розкривши тему, можна лише в тому випадку, коли ти добре знаєш, про що йдеться, що хвилює тебе. Тому дуже важливо, щоб учні під час підготовки до написання творів мали достатньо матеріалу, яким можна вільно оперувати, вибирати потрібне.

У методичній літературі прийнято поділяти дібрані для твору матеріали на дві групи: 1) ті, що узагальнюють та систематизують життєвий досвід самого учня; 2) ті, що узагальнюють та систематизують людський досвід. У 6-10-річних дітей життєвий досвід ще дуже маленький, і його необхідно розширювати, спеціально доповнювати. Велику роль у накопиченні матеріалу відіграють міжпредметні зв'язки (особливо зміст уроків читання природознавства, образотворчого мистецтва). Молодші школярі можуть вести зошит "Мовна скарбничка", куди записувати гарні висловлювання, влучні порівняння, поетичні описи, дотепні фразеологізми, народні прислів'я за певними темами. Учні збирають тематичні вирізки, листівки, малюнки і зберігають їх у папках відповідно до тем (наприклад: "Осінь", "Зима", "Калина", "Домашні улюбленці" тощо). На уроках художньої праці і малювання діти виготовляють саморобки, сувеніри, малюнки, панно, мозаїки. Важливо, щоб накопичення матеріалу сприяло інтелектуальному розвитку дитини. Вчитель повинен спрямовувати таку діяльність. Процес цей має бути цікавим, захоплюючим, він стимулюватиме учня до пошуку нових слів, зворотів, вчитиме грамотно будувати речення, текст.

III. Робота над лексикою

Основною одиницею мови є слово. Багатий активний словник людини свідчить про високий інтелектуальний розвиток. Особливістю словникової роботи у школі є те, що вона проводиться у процесі всієї навчально-виховної діяльності вчителя. Важливо, щоб засвоєння нових слів не відбувалось хаотично, щоб педагог керував цим процесом і в такий спосіб полегшував його для учнів, забезпечував правильність, повноту засвоєння слів. У лексичній роботі над твором вчителю потрібно намагатися використовувати всі можливості мовних засобів: порівнянь, епітетів, метафор, стилістичних фігур (синонімів, антонімів) тощо.

IV. Складання плану творчої роботи

План — це схема, опора, основа твору. Учень має абсолютно визначатись у тому, що твір (як і кожен текст) складається з трьох основних частин: *зачину* (початку), *основної частини*, *кінцівки*. Школярі 3—4 класів розуміють, що кожна з цих частинок ділиться на маленькі складові, і що пунктів у плані може бути не тільки три, а й чотири, п'ять і більше. У початкових класах рекомендується використовувати *спрощений план*, який складається з 3 - 5 пунктів (без підпунктів). Це можуть бути розповідні,

спонукальні речення. Формувати пункти плану доречно і у формі запитань. Діти четвертого класу включають до плану прислів'я, крилаті вирази.

1. На початковому етапі роботи над твором учитель пропонує вже складений план, за яким працюють діти.

2. Другий етап — це картинний план (послідовне називання картин із серії, за якою складається твір). У ході такої роботи можна дуже чітко прослідкувати часову послідовність.

3. Деформований план, в якому порушено часову послідовність або зміст.

4. Колективне складання плану.

5. Самостійне складання плану (використовується рідко).

Складання плану — це творчий процес, і завдання вчителя — лише скеровувати його, не привчати до шаблонів.

Способи заохочення дітей до роботи над творами:

- оцінювання та обґрунтування оцінок;
- читання кращих творів учнів у класі;
- виставки кращих робіт учнів до свята, до батьківських зборів;
- рекомендація окремих творів для передачі по шкільному радіо чи дошкільної газети;
- записування кращих робіт у спеціальні власні альбоми чи у загальний класний тощо.

Таким чином, **плануючи і проводячи роботу з розвитку зв'язного мовлення учнів, учитель повинен забезпечити:**

- відповідне мовленнєве (мовне) середовище для учнів: сприйняття мовлення дорослих, читання книг, перегляд телепередач, слухання радіо тощо;
- створення мовленнєвих ситуацій, які сприяють розвитку мовлення учнів, їхніх інтересів, потреб і можливостей самостійного мовлення, словом, забезпечують мовленнєву практику;
- правильне засвоєння учнями достатнього лексичного запасу, граматичних форм, синтаксичних конструкцій, логічних зв'язків, активізація вживання слів, утворення форм, побудову конструкцій, формування конкретних умінь у процесі розвитку мовлення;
- спеціальну роботу з розвитку мовлення на фонетико-орфоепічному, лексичному, морфологічному, синтаксичному рівнях і на рівні зв'язного мовлення і тексту, пов'язуючи її з уроками граматики, читання, матеріалом, що на них вивчається;
- прагнення учнів до високої культури мовлення.

Орієнтовна структура уроку з розвитку мовлення (написання твору)

- I. Організація класу.
- II. Актуалізація чуттєвих уявлень учнів.
  - a. Читання віршів.
  - b. Слухання музичних творів.
  - c. Інсценізовані уривки.

- III. Оголошення теми і мети уроку.
- IV. Опрацювання нового матеріалу (колективна робота).
  - a. Робота з опорними словами.
  - b. Робота з допоміжними словами.
  - c. Утворення словосполучень та складання речень.
- V. Робота над планом твору.
- VI. Слухання зразка твору.
- VII. Самостійна робота.
- VIII. Написання твору учнями.
- IX. Перевірка самостійної роботи.
- X. Читання творів учнями.
- XI. Корекція і доопрацювання творів.
- XII. Підсумок уроку.

5. Критерії й норми оцінювання учнівських творів.

Монологічне мовлення перевіряється шляхом побудови усних та письмових переказів і творів.

Обсяги учнівських творів, відповідно до програми, мають бути такими:

- у 2 класі – близько 40 слів;
- у 3 класі – близько 60 слів;
- у 4 класі – 60-80 слів.

За усні та письмові твори виставляється одна оцінка – за зміст. Грамотність письмових зв'язних висловлювань оцінюється вербально.

При перевірці творів вчитель відмічає помилки, користуючись відповідними умовними позначками, які передбачені єдиним орфографічним режимом школи або вводить свої, в тому числі й заохочувальними зауваженнями типу «Цікава думка!», «Як влучно підмітив!», «Точно відтворив!», «Чудове порівняння!» .

Кожен учитель може розробити *методику виправлення помилок*, враховуючи основні їх типи та причини виникнення.

Ця методика може складатися з таких елементів:

- виправлення вчителем мовних помилок в зошитах учнів;
- записи і примітки вчителя в зошиті учня;
- класна робота над загальними помилками;
- індивідуальна та групова позаурочна робота над окремими помилками: їх знаходження, розуміння, виправлення;

- стилістичні вправи, мовний аналіз текстів на уроках читання і мови, що є загальною основою для конкретної роботи над помилками;
- мовні вправи перед кожним твором з метою підготовки школярів до використання лексики даного тексту, його фразеології, синтаксичних конструкцій;
- стилістичні зауваження;
- самостійне редагування своїх творів.

Типовою помилкою в початкових класах є повторення одного й того самого слова. Для її уникнення необхідно мати в класі словники синонімів, пропонувати дітям підібрати синонімічний ряд до конкретного слова. Постійно діючим у класі є стенд "Говори правильно", тематика якого залежить від назрілої необхідності стилістичних завдань. Гарним помічником у роботі над лексикою дитини є стенд "Школа Карлсона", на сторінках якого вчитель пропонує різні завдання: перебудувати речення, вибрати слова, які не підходять до тексту, знайти помилки, створити з даної частини мови нову, дібрати антоніми, синоніми, пояснити прислів'я, замінити словосполучення одним словом, розгадати кросворди, сканворди, ребуси тощо.

Оцінюючи твори, варто взяти до уваги:

- відповідність висловлення теми;
- достовірність, точність викладеного, відповідність життєвій правді;
- послідовність висловлення;
- мовленнєве оформлення (точність, багатство, різноманітність мовних засобів);
- орфографічна та пунктуаційна грамотність.

Орієнтовні вимоги до оцінювання змісту твору в 3-4 класах

<u>Рівень навчальних досягнень учнів</u>	<u>Бали</u>	<u>Характеристика навчальних досягнень учня/учениці</u>
Початковий	1	Учень/учениця буде окремі, не пов'язані між собою речення, демонструючи обмежений лексичний запас і припускаючись мовних (лексичних, граматичних) помилок
	2	Учень/учениця буде окремі фрагменти висловлювання, при цьому його (її) лексичний запас обмежений, наявні мовні помилки
	3	Учень/учениця буде висловлювання, що не становить завершеного тексту. Послідовність викладу не дотримана, а лексика – бідна; трапляються мовні помилки
Середній	4	Учень/учениця буде текст, який відзначається певною зв'язністю, але збіднений змістом; наявні відхилення від теми; порушена послідовність викладу, відсутні зачин або кінцівка, збіднена лексика, є мовні помилки
	5	Учень/учениця створює текст, який певною мірою розкриває тему, однак удосконалення потребує послідовність викладу, зачин чи кінцівка, добір

		слів, мовне оформлення тексту
	6	Учень/учениця будує досить послідовний текст, розкриває тему, хоч іноді порушує співвідношення основної і другорядної інформації; добір слів потребує вдосконалення; трапляються мовні помилки
Достатній	7	Учень/учениця правильно будує текст, розкриває його загальний зміст і головну думку; у тексті наявні зачин, основна частина і кінцівка; проте учень не висловлює свої думки з приводу сказаного; текст бідний на виражальні засоби мови; трапляються невиправдані повтори тих самих слів; мають місце мовні помилки
	8	Учень/учениця самостійно будує достатньо повне зв'язне висловлювання, в цілому ґрунтовно висвітлює тему і головну думку; проте не висловлює свого ставлення до того, про що говорить; припускається окремих мовленнєвих і мовних помилок
	9	Учень/учениця самостійно створює послідовний, логічно завершений текст; вдало добирає виражальні засоби мови; робить спроби висловити свою думку з приводу сказаного, але не дуже вдало; припускається поодиноких лексичних неточностей, мовних помилок
Високий	10	Учень/учениця вправно будує текст, що характеризується логічною завершеністю, відповідністю темі й меті, багатством лексичних засобів; у тексті висловлена думка про предмет розмови, але допущено 1-2 мовні чи мовленнєві помилки
	11	Учень/учениця вправно будує послідовний, повний текст, враховуючи комунікативне завдання; чітко висловлює власну думку, аргументує її; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, граматичною і стилістичною грамотністю
	12	Учень/учениця створює повноцінне зв'язне висловлювання з певною комунікативною метою; повно і вичерпно висвітлює тему; впевнено висловлює й аргументує своє ставлення до того, про що пише; вдало пов'язує предмет розмови з власним життєвим досвідом; робота відзначається багатством лексики, граматичною правильністю, стилістичною довершеністю